

Aarnihiippasammal

Asphättemossa

Nyholmiella gymnostoma (Orthotrichum gymnostomum)

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Aarnihiippasammal on pikkutuppaina tai laajempina yhteinäisinä kasvustolaikkuina lehtipuiden rungoilla kasvava pienikokoinen (n. 0,5–2 cm korkea) lehtisammal. Lehdet ovat tylppäkärkiset ja reunoilta sisään kääntyneet, mikä tekee lehden ulkoasusta tohvelimaisen. Aarnihiippasammal muistuttaa tavallista haapahiippasammalta (*N. obtusifolia*). Luupilla katsomalla lajit voi kuitenkin erottaa toisistaan, sillä haapahiippasammalen lehtien reunat ovat tasaiset.

Elinympäristö ja levinneisyys

Aarnihiippasammal kasvaa lehdossa ja lehtomaisilla sekä tuoreilla kankailla, kaarnaltaan emäksisten lehtipuiden rungoilla. Sitä tavataan etenkin kookkaiden ja vanhojen haapojen rungoilla. Kasvupaikat ovat tyyppillisesti pienilmastoiltaan suojaisia metsiä, joissa kasvaa runsaasti kookkaita haapoja, mutta harvoin aarnihiippasammal voi kasvaa myös valoisilla paikoilla esimerkiksi vanhoilla kujannepuilla. Aarnihiippasammalta tavataan paikoitellen Etelä- ja Keski-Suomessa, pohjoisin kasvupaikka on Sotkamossa.

Nykytila ja uhkatekijät

Suurin syy aarnihiippasammalen harvinaistumiselle on kookkaita haapoja sisältävien vanhojen metsien väheneminen. Nykyisin lajia uhkaavat vanhojen haapojen kaataminen ja kasvupaikkojen liiallinen kuusettuminen. Myös ilmaperäinen typpilaskeuma voi haitata aarnihiippasammalen uudistumista, sillä kohoava ravinnepitoisuus lisää kilpailua muiden lajien kanssa. Kaupunkien tuntumassa sijainneita vanhoja esiintymiä on hävinnyt todennäköisesti myös ilmansaasteiden vuoksi. Aarnihiippasammalen tiedossa olevista kasvupaikoista hieman alle puolet sijaitsee suojelualueilla.

Hoitosuositukset

Aarnihiippasammalen esiintymä tulisi rajata metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Lajiesiintymän välitön ympäristö olisi hyvä säilyttää jatkuvasti peitteisenä ja kasvualustaksi soveltuvien puiden säilymisestä esiintymän tuntumassa tulisi huolehtia. Kosteusolosuhteiden turvaamiseksi esiintymän alueella tulisi pyrkiä säilyttämään jatkuvasti suojaavaa puustoa, ainoastaan kasvurunkoihin kiinni kasvavia nuoria kuusia voi joskus olla tarpeen poistaa. Liiallinen raivaus voi muuttaa elinympäristön aarnihiippasammalle liian paahteiseksi. Kookkaiden haapojen jättäminen säästöpuiksi metsänuudistamisen yhteydessä on todennäköisesti sammalen kantaan edullisesti vaikuttava toimenpide. Metsälain arvokkailla elinympäristöillä saattaa olla merkitystä lajin suojelulle, mikäli elinympäristöissä esiintyy järeää haapaa. Luultavasti monet lajin kasvupaikoista ovat METSO-ohjelmaan sopivia vanhoja kangasmetsiä ja lehtoja. Liito-oravan suojelu voi parantaa myös aarnihiippasammalen suojelutasoa.

Lähteet

Syrjänen, K. 2009. *Orthotrichum gymnostomum* – vaarantunut. Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 183–184. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>

Kuva: Michael Lüth